

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

С Т А Н О В И Щ Е

От: **доц. д-р Мария Енева Бакалова**
УНСС, катедра „Международни отношения“
Научна специалност „Политология (международни отношения и външна политика)“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност „Политология (международни отношения и външна политика“ в УНСС.

Автор на дисертационния труд: **Лилия Стефанова Маркова**
Тема на дисертационния труд: **„Етнополитики в Западните Балкани: между дезинтеграцията и (евро)интеграцията“**

Основание за представяне на становището:

Участвам в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 1688/09.07.2021 г. на Зам.-ректора на УНСС по НИД и международно сътрудничество.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към катедра „Международни отношения“, факултет „Международна икономика и политика“ на УНСС по научна специалност „Политология (международни отношения и външна политика)“ съгласно Заповед на Ректора на УНСС № 551/23.03.2016 г. Обучението е осъществено в редовна форма през периода 2016 – 2021 година.

Лилия Маркова има бакалавърска и магистърска степен по „Международни отношения от УНСС. Като докторант към катедра „Международни отношения“ успешно е положила всички изпити от индивидуалния си план. За периода на докторантурата Лилия е участвала в множество университетски, национални и международни научни конференции, включена е в научните колективи на три изследователски проекта (BG05M2OP001-2.009-0012, „Повишаването на изследователския потенциал на УНСС и подобряването на условията за провеждане на научни изследвания – инвестиция с много измерения“, НИ-27/2018 „Проблеми на международните отношения в трансформация се свят“ и НИ-17/2016 „Възможности за по-пълноценно участие на България във вземането на решения в ЕС в областта на сигурността (енергетика и имиграция“), осъществява международен обмен по програма Еразъм в Aristotle University в Гърция.

Като научен ръководител на Лилия Маркова трябва да отбележа изключителното й постоянство и целенасоченост в работата й по време на целия период на докторантурата. Лилия с голям интерес, дори бих казала с ентузиазъм, разработваше избраната от нея тема като активно използваше всякакви форми и формати за академично израстване (както е видно от предходния абзац). Намирам, че тя изключително много

израсна и като изследовател, и като автор на академични текстове по време на обучението си в докторската програма към катедра „Международни отношения“.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационното изследване е в обем от 237 страници. Структурирано е в увод, три смислово обособени глави, заключение, приложения (общо 18 на брой, от които 6 карти) и списък с използваните източници. Добро впечатление прави наличието на списък с използваните в текста съкращения.

Темата на изследването е безспорно актуална. Етнонационалната тема има съществено място и от гледна точка на развитието на научно-изследователската мисъл по тази проблематика, и в политико-практически план особено за етнически хетерогенни региони като Балканите. Дисертантката коректно формулира обекта и предмета, на изследването, които съответно са етническите политики и техния интеграционен и дезинтеграционен потенциал във вътрешен и външнополитически план. Специфичния фокус е развитието на етнополитиките на Република (Северна) Македония и Република Хърватия като са посочени и аргументирани и времеви рамки на изследването (1996-2016 г.).

За основна цел на изследването е посочено проследяването и изследването на „връзката и съвместимостта между дезинтеграционния междуетнически потенциал в държавите-наследнички на СФРЮ и (силата на) интеграционния потенциал, който предлага перспективата за членство в ЕС, за да се направи тълкувание на динамичното взаимодействие между етническите отношения в две пост-югославски държави с различни малцинствени проблеми“. От така формулираната цели естествено са изведени трите подцели и задачите на изследването, около които са структурирани и трите глави на дисертационния труд.

В дисертационния труд се поставят на проверка три интересни хипотези, които са смислово свързани и произтичат от предмета и целта на изследването: за водещата роля на държавните институции и политическите актьори при задаването и провеждането на етнополитиките; за правата връзка и зависимост между дезинтеграционната етнополитика във вътрешнополитически план и затруднената външнополитическа интеграция; и за това, че наложени отвън модели за вътрешна интеграция в едно общество водят до по-малко ефективни и по-неуспешни етнополитики от гледна точка на интеграционния им потенциал.

Изследването се отличава с адекватен, изчерпателен и представителен научен апарат. Посочени са общо 241 източника, сред които научна литература (монографични изследвания, статии и студии в научни списания, доклади в сборници от конференции), доклади и анализи от изследователски и консултативни групи, сайтове на правителствени институции, партийни организации и международни структури. Положителна характеристика е високата документационна подплатеност на изследването. От посочените източници, 20 са документни – конституции и закони, международни договори и споразумения, решения и позиции на институции на ЕС и други. Значителна част от източниците са на английски език, има и множество научни и документационни източници от двете държави – обект на изследването.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Дисертационното изследване постига поставени цели и задачи като разглежда диахронно и синхронно етнополитиките в Р Македония и Р Хърватия и техните импликации за интеграцията и дезинтеграцията вътре държавите, в регионалните отношения на Балканите и в отношенията в ЕС. Сред основните резултати от изследването

следва да бъдат посочени следните: проследяване на формирането и динамиката на етнополитиките във взаимовръзката между политически фактори и нормативни решения в национален план; разработване и частично прилагане на концептуален модел на връзките между етнополитиките, интеграционните и дезинтеграционните процеси вътре в държавите и евроинтеграцията на изследваните държави; извеждането на диференцираното въздействие на европейската условност в различните страни от Западните Балкани и открояването на двупосочния характер на прилагането на тази условност.

Избраната изследователска методология е адекватна и в съответствие с предмета на изследване. В основата е заложен сравнителен анализ на два конкретни случая на етнополитики в Западните Балкани – в Р (Северна) Македония и в Р Хърватия. Двата случая са изследвани посредством институционален, политологичен и нормативен анализ като е използван и исторически подход, за да се разкрие не просто моментната снимка на етнополитиките, а тяхното конструиране и развитие във времето.

Оценка на научните и научно-приложни приноси

Изцяло приемам формулираните като самооценка в автореферата втори, четвърти и пети научни приноси, а именно разработване на аналитичен модел на връзки и зависимости между етническите политики и вътрешни и външни фактори; извеждане на интеграционния и дезинтеграционния потенциал на етнополитиките във вътрешен и външен план, представянето на европейската политическа условност като външен фактор за развитието на етнополитиките, вкл. и по отношение на интеграционния и дезинтеграционния им потенциал. По отношение на първия от формулираните приноси, считам, че трябва да се направи изричната уговорка, че става въпрос за принос в рамките на българската научна мисъл, доколкото етнополитика е концептуализирана пространно и многопосочно в чуждестранната научна литература, както е видно и от литературния преглед, направен от Лилия Маркова. По отношение на третия принос смятам, че поради – основно – обективни причини сравнителния елемент отстъпва на аналитичния, т.е. имаме два дълбочинно изследвани казуса, като опитите за сравнение са не винаги са удачни (поради значителните различия в част от изследваните параметри). Въпреки това, обаче, намирам самата идея за изследване на етнополитиките и техния интеграционен и дезинтеграционен потенциал на основата на анализ и опит за сравнение на две конкретни държави от региона за оригинална и творчески и научно потентна.

Според мен при извеждането на приносите можеше да се акцентира допълнително върху една изключително интересна връзка, която прави Лилия Маркова в изследването си, а именно между устойчивостта и кохерентността на националната идентичност и възможността за външнополитическа (европейска) интеграция.

Потенциален принос би могъл да се търси и по линия на прогностичните възможности на зададения модел, но доколкото те са не са експлицирани и развити реално в текста, това остава по-скоро в сферата на възможностите и като обект на бъдещи научни търсения и публикации.

4. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантът представя общо 6 публикации по темата на дисертационното изследване. Повечето (но не всички) са свързани с участия в национални и международни конференции. Всичките шест публикации са в сборници с редакционна колегия и/или са преминали през процес на рецензиране. Три от публикациите са на английски език.

Публикациите са в голям диапазон от време (от 2017 до 2020 г.) и разкриват трайният интерес на Лилия Маркова към изследваната проблематика и натрупването, което получава във времето.

5. Оценка на автореферата

Представеният автореферат е в обем от 49 страници. Той отговаря на изискванията и напълно съответства на текста и структурата на дисертационното изследване.

6. Критични бележки, препоръки и въпроси

Като научен ръководител имах възможността да отправям критики и препоръки към Лилия в процеса на работа и затова тук ще се огранича до една бележка по отношение на изследователската методология и до един въпрос.

Решението да се направят поредица от дълбочинни интервюта и то с експерти и изследователи от няколко балкански държави безспорно има потенциала да даде допълнителна емпирична тежест както на обрисуваната комплексна и в развитие картина на етнополитиките в двете страни, така и на импликациите на етнополитиките за вътрешната и външна интеграция/дезинтеграция на изследваните две държави. В дисертационното изследване потенциалът на направените дълбочинни интервюта остава недоизползван или само частично използван. Лилия Маркова използва само отделни цитати от едно или друго интервю, за да подкрепи твърденията си. Отсъства анализ на разнопосочните становища в интервютата и коментар на различните мнения в контекста на авторските тези в дисертацията.

Въпросът е свързан с изведения модел: Доколкото, според модела, спорът между България и Р(С)Македония се явява външен фактор за развитието на етнополитиките в Р(С)Македония, какво влияние има той във вътрешно и външнополитически план от гледна точка на интеграционния и дезинтеграционния потенциал на етнополитиката в страната?

7. Заключение

Дисертационният труд представя резултатите от оригинално авторско изследване на етнополитиките в Западните Балкани и техния интеграционен и дезинтеграционен потенциал във вътрешно и външнополитически план. Формулираните изводи са с теоретична и частично с практико-приложна значимост. Постигнатите резултати отговарят на всички изисквания на Закона за висшето образование, Закона за развитие на академичния състав и Правилниците за тяхното прилагане. Въз основа на гореизложеното и на основание чл. 6 от ЗРАСРБ подкрепям присъждането на ОНС „доктор“ на Лилия Маркова. Предлагам на членовете на Научното жури да гласуват положително за присъждането на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Политология (международни отношения и външна политика)“ на Лилия Стефанова Маркова.

26.08.2021 / София

Дата / място

Подпис: .....